

Νέες τάσεις στον Διαδανεισμό: συμπεράσματα από το 7ο διεθνές συνέδριο.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Εισαγωγή

Οι εξελίξεις στον χώρο της τεχνολογίας σε συνάρτηση με την παγκόσμια έκρηξη της εκδοτικής παραγωγής, ώθησαν τις βιβλιοθήκες να δραστηριοποιηθούν σε νέους τομείς και να αναλάβουν νέους ρόλους. Ως αποτέλεσμα, οι βιβλιοθήκες έκριναν σκόπιμο να συνεργαστούν με το σκεπτικό της αξιοποίησης όλο και περισσότερων πηγών, με γνώμονα πάντα την εξυπηρέτηση των τελικών χρηστών τους. Μια νέα υπηρεσία, έκανε την εμφάνισή της, η υπηρεσία Διαδανεισμού. Σταδιακά, όλες οι σύγχρονες βιβλιοθήκες δημιούργησαν υπηρεσίες διαδανεισμού τις οποίες στελέχωσαν με εξειδικευμένο προσωπικό. Οι υπηρεσίες αυτές επεκτείνουν συνεχώς το εύρος των πηγών τους και επιμορφώνουν το προσωπικό τους. Η IFLA αναγνωρίζοντας την ανάγκη για ενημέρωση και συνεργασία, έχει ιδρύσει το γραφείο διεθνούς διαδανεισμού (IFLA Office for International Lending). Το γραφείο αυτό, οργανώνει, ανά διετία, διεθνές συνέδριο με σκοπό την παρουσίαση των νέων εξελίξεων, την καταγραφή

των κοινών προβλημάτων και την ανταλλαγή απόψεων για την επίλυσή τους.

Το θέμα της σειράς των συνεδρίων βέβαια αφορά στον διαδανεισμό και στην παροχή βιβλιογραφικού υλικού μεταξύ των βιβλιοθηκών με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση των ερευνητικών αναγκών των χρηστών.

Τα συνέδρια που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τώρα είναι τα εξής:

1st: London, United Kingdom, 1988
(πειραματικά).

2nd: London, United Kingdom, 1990
(Circulating voucher system).

3rd: Budapest, Hungary, 1993

4th: Calgary, Canada, 1995

5th: Aarhus, Denmark, 1997

6th: Pretoria, South Africa, 1999

7th: Ljubljana, Slovenia, 2001

7th International Conference on Interlending and Document Supply

Theme:

Providing access through co-operation.

Ljubljana, Slovenia, 1-5 October 2001.

Το τελευταίο συνέδριο έλαβε χώρα στην πρωτεύουσα της Σλοβενίας, την

Λιουμπλιάνα. Οργανώθηκε από την Εθνική και Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη της Λιουμπλιάνα (National and University Library) σε συνεργασία με το Γραφείο Διεθνούς Διαδανεισμού (Office for International Lending) της IFLA.

Οι εισηγήσεις αφορούσαν όλες σχεδόν τις απόψεις και τις πτυχές του διαδανεισμού, της παροχής και της προμήθειας βιβλιογραφικού υλικού αλλά και της αξιοποίησης των πηγών, συνεχίζοντας και συμπληρώνοντας την θεματολογία του προηγούμενου συνεδρίου.

Οι επιμέρους συνεδρίες που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του προγράμματος ανά ημέρα, ήσαν οι εξής:

Τρίτη 2 Οκτωβρίου 2001

Plenary Session 1. Co-operating for effective access

Plenary Session 2. Looking to the future

Plenary Session 3. Unmediated ILL

Τετάρτη 3 Οκτωβρίου 2001

Plenary Session 4. ILL in new and emerging democracies

Plenary Session 5. Monographs

Επισκέψεις σε βιβλιοθήκες

Οι σύνεδροι είχαν τη δυνατότητα να επισκεφθούν και να ξεναγηθούν σε βιβλιοθήκες διαφόρων τύπων της Σλοβενίας. Μεταξύ αυτών ήταν η National University Library καθώς και η Central Technological Library at the University of Ljubljana.

Πέμπτη 4 Οκτωβρίου 2001

Parallel Session A.1. COBISS. COBISS system and services, ProQuest. The new proQuest 5.0 interface (workshops)

Parallel Session A.2. British Library Document Supply Centre. Access for all: redefining document supply in the e-world (workshop)

Parallel Session A.3. Projects

Parallel Session B.1. OCLC. OCLC introduces new Web Interface for OCLC Inter-Library Loans system (workshop)

Parallel Session B.2. Practical issues

Parallel Session B.3. National Systems

Panel Debate and Discussion

Παρασκευή 5 Οκτωβρίου 2001

Plenary Session 6. Consortia

Concluding Plenary Session

Το συνέδριο περιελάμβανε παράλληλες ενότητες (sessions) καθώς και διάφορα workshops, έτσι ώστε να καλύπτει τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων πάνω σε διαφορετικά αντικείμενα.

Παρουσιάσεις υπηρεσιών

Στο πλαίσιο του συνεδρίου, παρουσιάστηκαν οι παρεχόμενες υπηρεσίες από μεγάλους προμηθευτές ανά τον κόσμο, όπως η British Library, η ProQuest και η OCLC. Οι παρουσιάσεις αυτές έγιναν σε παράλληλες συνεδριάσεις (workshops) και ακολούθησε συζήτηση με υποβολή ερωτήσεων από τους ενδιαφερόμενους.

Συμμετοχές

Στο συνέδριο παρευρέθηκαν κυρίως βιβλιοθηκονόμοι και επιστήμονες της πληροφόρησης αλλά και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων από 31 χώρες. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες προέρχονταν από τις Σκανδιναβικές χώρες, οι οποίες βέβαια έχουν παράδοση στην βιβλιοθηκονομία και ειδικά στις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους τελικούς χρήστες. Αρκετοί συμμετέχοντες προέρχονταν από την Ιταλία λόγω της μικρής απόστασης και της εύκολης πρόσβασης

προς την Σλοβενία. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες προέρχονταν από την Ευρώπη, ενώ οι συνάδελφοι από τις άλλες ηπείρους (Αμερική, Αυστραλία, Ασία, Αφρική), ήταν λίγοι μια και οι αποστάσεις είναι μεγάλες και οι τρομοκρατικές επιθέσεις στην Νέα Υόρκη πολύ πρόσφατες.

Οφέλη για το προσωπικό των βιβλιοθηκών

Το προσωπικό των βιβλιοθηκών, στην σημερινή εποχή που χαρακτηρίζεται από την τεχνολογική εξέλιξη και την ανάγκη για πληροφόρηση, πρέπει να ενημερώνεται για τις εξελίξεις για να είναι σε θέση να παρέχει αποτελεσματικές υπηρεσίες προς τους χρήστες. Ειδικότερα, το εξειδικευμένο προσωπικό που στελεχώνει τις υπηρεσίες διαδανεισμού των βιβλιοθηκών ανά τον κόσμο, επιθυμεί και προσπαθεί να παρακολουθεί τις εξελίξεις στον τομέα του διαδανεισμού και παράλληλα ασχολείται ενεργά με την αξιολόγηση και την διεύρυνση των υπηρεσιών που παρέχουν στους χρήστες.

Η συμμετοχή, βέβαια, των αρμοδίων υπαλλήλων για τον διαδανεισμό στην σειρά των σημαντικών αυτών συνεδρίων θεωρείται επιβεβλημένη, με το σκεπτικό της αξιοποίησης της διεθνούς εμπειρίας αλλά και της ενεργής παρουσίας τους σε μεταγενέστερες συναντήσεις και εκδηλώσεις με την υποβολή εισηγήσεων. Οι βιβλιοθηκονόμοι που ασχολούνται με τον διαδανεισμό (ILL Librarians) καλούνται να συμμετάσχουν και σε επιτροπές και ομάδες εργασίας (κυρίως στην αρμόδια επιτροπή της IFLA), για την ανταλλαγή απόψεων και τη συνεργασία με συναδέλ-

φους από όλες τις βιβλιοθήκες με τις οποίες εκ των πραγμάτων συνεργάζονται.

Συμπεράσματα

Το τελευταίο συνέδριο που διεξήχθη στην Σλοβενία, επιβεβαίωσε την στροφή των βιβλιοθηκών προς τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες. Αυτό σημαίνει ότι δίνεται μεγάλη έμφαση στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, κυρίως μέσω του διαδικτύου.

Οι υπηρεσίες διαδανεισμού προσανατολιζονται πλέον στο να χρησιμοποιούν το υλικό το οποίο διακινούν σε ηλεκτρονική μορφή είτε ψηφιοποιώντας το, είτε χρησιμοποιώντας υλικό που είναι ήδη σε ηλεκτρονική μορφή. Με άλλα λόγια, οι βιβλιοθήκες μέσω των συμφωνιών που συνάπτουν απευθείας ή διαμέσου των κοινοπραξιών μπορούν πλέον να αναζητούν και να προμηθεύονται άρθρα και υλικό γενικότερα σε ηλεκτρονική μορφή.

Οι παραδοσιακοί τρόποι διακίνησης

του υλικού (ταχυδρομείο, fax, courier), έχουν πλέον ατονήσει. Η διακίνηση του υλικού (κυρίως άρθρων επιστημονικών περιοδικών), τείνει να γίνεται πλέον με Agiel με μεγαλύτερη ταχύτητα και χαμηλότερο κόστος (Landes, 1997). Τα αρχεία που διακινούνται είτε μέσω email, είτε μέσω ftp, είναι σε μορφή εικόνας TIF ή σε μορφή PDF για ανάγνωση μέσω Acrobat Reader. Στην πρώτη περίπτωση, η βιβλιοθήκη – προμηθευτής, ή η εταιρεία που έχει τον ρόλο του προμηθευτή, στέλνει στην βιβλιοθήκη – πελάτη το υλικό με email. Η βιβλιοθήκη μετά την παραλαβή του υλικού και ανάλογα με την πολιτική της, σε άμεση συνάρτηση με την νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων, αναλαμβάνει να το προμηθεύσει στον τελικό χρήστη. Η παράδοση του υλικού στον τελικό χρήστη μπορεί να γίνει σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή. Στην δεύτερη περίπτωση, η βιβλιοθήκη – προμηθευτής τοποθετεί το υλικό στον ftp server της και

ενημερώνει την ενδιαφερόμενη βιβλιοθήκη για την διαθεσιμότητα του υλικού. Η βιβλιοθήκη – πελάτης φροντίζει να μεταφέρει τα αρχεία στον δικό της server και τελικά παραδίδει το υλικό στους ενδιαφερόμενους χρήστες με τον τρόπο που επιθυμεί, πάλι ανάλογα με την πολιτική που έχει υιοθετήσει.

Για τις περιπτώσεις αυτές που χρησιμοποιείται το ftp ως μέσο, έχουν αναπτυχθεί ειδικά πακέτα λογισμικού για την κατάλληλη διαχείριση του υλικού, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα "Prospere" (Prowse, 2000). Έχουν αναπτυχθεί και χρησιμοποιούνται επίσης και συστήματα διαχείρισης υλικού που έχουν την δυνατότητα να σβήνουν κατά διαστήματα τα αρχεία, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η νόμιμη χρήση του υλικού που διακινείται.

Τα θέματα που κυριάρχησαν στο συνέδριο ήταν τα σχετικά με τον διαδανεισμό διεθνή πρότυπα (ISO 10160, ISO 10161-1, ISO 10161-2), τα πνευματικά δικαιώματα, Τη σχετική νομοθεσία καθώς και το δημοφιλές σύστημα διαδανεισμού IFLA Voucher Scheme .

Αντί επιλόγου

Ο διαδανεισμός είναι μια σχετικά νέα υπηρεσία, η οποία συμβαδίζει με όλες τις αλλαγές που συντελούνται στον χώρο της τεχνολογίας. Είναι η υπηρεσία που «εκμεταλλεύεται» στο μέγιστο δυνατό τα οφέλη από την χρήση του διαδικτύου και την συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών. Είναι η απελευθέρωση από τους παραδοσιακούς τρόπους αναζήτησης της πληροφορίας.

Το σημαντικότερο όμως είναι ότι έρχεται να μας υπενθυμίσει πως ο θεσμός της

βιβλιοθήκης δεν είναι στατικός αλλά εξελίσσεται και εκσυγχρονίζεται, προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες των χρηστών. Είναι αξιοσημείωτο πως οι βιβλιοθήκες συνεργάζονται και «επικοινωνούν». Άλλωστε κανείς μέχρι σήμερα δεν έχει αμφισβητήσει την δύναμη και τα αποτελέσματα της συνεργασίας.

*Ο Διονύσης Κόκκινος είναι
Βιβλιοθηκονόμος στο Εθνικό Μετσόβιο
Πολυτεχνείο και Αναπληρωτής
Γραμματέας του Δ.Σ. της Ε.Ε.Β*

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Bazirjian, Rosann (2001), «Empowering Society through the Global Flow of Information», (Review), in *Library Collections, Acquisitions, and Technical Services*, 25(3), pp.342-343.

Cornish, Graham P. (2000), «Empowering Society through the Global Flow of Information», (Guest Editorial), in *Interlending and Document Supply*, 28(1), p.1.

Gould, Sara (1995), «A Voucher Scheme to Simplify Payment for International Interlibrary Transactions», in *Interlending and Document Supply*, 23(1), pp.15-19.

Hendrix, Frances (2001), «Interlending and Document Supply: Proceedings of the 6th Interlending and Document Supply International Conference held in Pretoria, 25-29 October 1999 "Empowering Society through the Global Flow of Information"», (Book Review), in *Interlending and Document Supply*, 29(1), pp.44-47.

Landes, Sonja (1997), «ARIEL Document Delivery: a Cost-effective Alternative to Fax», in *Interlending and Document Supply*, 25(3), pp.113-117.

Prowse, Stephen William (2000), «Current Trends in Interlending and Document Delivery in the UK», in *Interlending and Document Supply*, 28(4), pp.184-191.

Πηγές στο διαδίκτυο:

Ιστοσελίδα συνεδρίου:
<http://www2.arnes.si/~ljnuk4/ilds/>

Ιστοσελίδα της IFLA:
<http://www.ifla.org>

Σχετικές ιστοσελίδες της IFLA:
<http://www.ifla.org/VI/2/p1/vouchers.htm>
<http://www.ifla.org/VI/2/p3/illdd.htm>
<http://www.ifla.org/VI/2/p1/trial.htm>

Ιστοσελίδα για το ARIEL
<http://www.rlg.org/ariel/index.html>